

فصلنامه ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین

(نشریه علمی)

سال سیزدهم - شماره سوم - پاییز ۱۴۰۲ - شماره پیوسته ۴۱

تحلیل ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی بر اساس میزان توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های

زندگی (ص ۷۹-۱۰۵)

سمیه رضایی^۱، سکینه حیدری^۲ (نویسنده مسئول)

doi : 10.30495/IRLL.2023.1983697.1561

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۳/۱۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۲/۳

نوع مقاله: پژوهشی

چکیده

ضرب‌المثل‌ها نماینده اعتقادات، نگرش‌ها، فرهنگ، رسوم، دانش و توجه یک قوم به مسائل مختلف‌اند که در قالب جملات قصار عامه‌پسند و با زبانی استعاری مطرح می‌شوند. این جملات قصار از طرفی باورهای یک قوم را به تصویر می‌کشند و از دیگر سو می‌توانند نقش آموزشی شایان توجهی داشته باشند. ضرب‌المثل‌ها در موقعیت‌های مختلف، در ذهن جاری می‌شوند و به زبان می‌آیند. درحقیقت می‌توان گفت که ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افراد و آگاهی بخشی یا تأکید کاربرد دارند. از آنجا که میزان توجه به مهارت‌های زندگی در یک قوم، ارتباط زیادی با فرهنگ آن قوم دارد، می‌توان با بررسی ضرب‌المثل‌های رایج در یک قوم به میزان توجه آن قوم به مهارت‌های زندگی دست یافت. در این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی، چهارصد ضرب‌المثل رایج لری کهگیلویه و بویراحمدی بر اساس میزان و چگونگی توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی بررسی شدند. ضرب‌المثل‌ها از سه کتاب با عنوان‌های گلچینی از ضرب‌المثل‌های بویراحمدی (۱۳۹۱)، گوشه‌هایی از فرهنگ مردم بویراحمدی (۱۳۹۲) و گلچینی از ضرب‌المثل‌های کهگیلویه و بویراحمدی (۱۳۹۳) استخراج شدند. نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های مهارت‌های ارتباطی، تفکر انتقادی و حل مسئله، بیشترین بسامد و مؤلفه تفکر خلاق و تصمیم‌گیری، کمترین بسامد را دارند. مهارت‌های ارتباطی بیشتر جنبه آگاهی‌بخشی دارند و مؤلفه‌های مهارت‌های دیگر از جمله تفکر انتقادی، حل مسئله و همدلی بیشتر برای کنایه به افراد به کار می‌روند. مؤلفه‌های مهارت مدیریت هیجان‌های منفی، هم برای پندآموزی و آگاهی‌بخشی و هم برای کنایه به افراد کاربرد دارند.

کلمات کلیدی: ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی، مهارت‌های زندگی، تحلیل روان‌شناسانه.

۱. استادیار گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

E-mail : somayehrezaee@ymail.com

E-mail : aramesh1314@gmail.com

۲. مدرس گروه روان‌شناسی دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران.

Analyzing proverbs of Lori Boyerahmadi based on the level of attention to the components of life-skills

Somayeh Rezaee¹

Sakine Heydari^{2*}

Abstract

Proverbs represent the beliefs, attitudes, culture, traditions, knowledge and attention of a nation to various issues, quoted in the form of popular cliché and metaphorical statements. On the one hand, such aphoristic sentences depict the nation's beliefs, on the other hand, they potentially have a remarkable educational role. Proverbs cross people's mind and are uttered in different situations. In fact, proverbs are mostly used to taunt people and to inform them, or to emphasize something. Since there is a great relationship between the level of attention paid to life-skills in a nation and their culture, it is possible to find out how much that nation considers life-skills by studying common proverbs there. The present study dealt with 400 common Lori's proverbs of Kohkilouye and Boyerahmadi based on the level and manner of paying attention to the components of life-skills using a descriptive and analytical method. The results indicated that the constituents of communication-skills, critical-thinking and problem-solving had the highest frequency, and the components of creative-thinking and decision-making had the lowest one. Communication-skills were mostly informative, the components of other skills such as critical-thinking, problem-solving, and empathy were used more to taunt people. The constituents of the skill of managing negative emotions were used both for teaching and informing, and for taunting people.

Keywords: Lory Boyerahmadi's proverbs, life-skills, psychological analysis.

¹ . Assistant Professor of Teaching Persian Language and Literature Department, Farhangian, University, Tehran, Iran. E-mail: somayehrezaee@ymail.com.

² . The instructor of Psychology Department, Farhangian University, Tehran, Iran. (corresponding author)* E-mail: aramesh1314@gmail.com

۱. مقدمه

ضرب‌المثل‌ها تجلی‌گاه ارزش‌ها و باورهای دیرینه هر قوم هستند که از گذشته به امروز منتقل شده و در ناخودآگاه جمعی افراد باقی مانده است. درحقیقت از طریق ضرب‌المثل‌های هر قوم می‌توان به نظام ارزش‌ها و باورهای آن قوم دست یافت. «ضرب‌المثل‌ها که بخشی از ادبیات شفاهی یا عامه محسوب می‌شوند، آینه‌ای تمام‌نما از تاریخ، فرهنگ، اندیشه، حکمت، تجربه، عقاید، منش، مناسبات و تمدن یک ملت هستند. امثال از کهن‌ترین فرهنگ‌های عمومی یک ملت هستند که با ذوق همه مردم، اعم از خواص و عوام سازگاری دارند. از این روست که امثال بر زبان‌ها جاری می‌شوند و در طول قرون متمادی در زبان یک ملت سیر می‌کنند و همین امر موجب می‌شود که ضرب‌المثل‌ها در سینه‌ها محفوظ باشند، اگرچه در کتب جمع‌آوری نشده باشند» (حریرچی، ۱۳۶۸: ۱۳).

در حقیقت، مردم به وسیله ضرب‌المثل‌ها مفاهیم زیادی را به یکدیگر منتقل می‌کنند و به صورت کنایی منظور خود را انتقال می‌دهند. «ضرب‌المثل‌ها دانش زمینه‌ای و باورهای فرهنگی را در هر جامعه در قالب گفتمان شرح می‌دهند و به لحاظ کاربردشناختی نیز برای اهداف ارتباطی استفاده می‌شوند» (Moreno, 2005: 42).

تعاریفی از ضرب‌المثل به دست داده‌اند که بعضی از این تعاریف به شرح زیر هستند: همایی در تعریف ضرب‌المثل گفته است: «امثال، فشرده افکار هر قومی به شمار می‌روند. بزرگ‌ترین سرمایه ادب فارسی همین امثال است که در بردارنده تمام حکمت‌ها و دانش بشری است» (همایی، ۱۳۷۴: ۱۴۳ و ۱۴۴).

بهمنیار مثل را جمله‌ای مختصر مشتمل بر تشبیه یا مضمون حکیمانه می‌داند که به واسطه روانی الفاظ، روشنی معنی و لطافت ترکیب بین عامه مشهور شده و عامه آن را بدون تغییر یا تغییر جزئی در محاورات خود به کار می‌برند (نک. بهمنیار، ۱۳۸۱: ۱۹).

به عقیده گری، «ضرب‌المثل عبارت است از گفته عامه‌پسند کوتاه که نشان‌دهنده واقعیتی عام است و گاهی به زبان استعاری است» (گری، ۱۳۸۲: ۲۶۳).

ذوالفقاری مثل را چنین تعریف کرده است: «مثل جمله‌ای است کوتاه، مشهور و گاه آهنگین، حاوی اندرزا، مضامین حکیمانه و تجربیات قومی مشتمل بر تشبیه، استعاره یا کنایه که به دلیل روانی الفاظ، روشنی معنا، سادگی، شمول و کلیت در میان مردم شهرت و رواج یافته و با تغییر یا بدون تغییر آن را به کار می‌برند» (ذوالفقاری، ۱۳۸۸: ۲۵).

از نظر ژان کالوه: «در هر زبانی مجموعه‌ای از باورها و نگرش‌های قالبی و کلیشه‌های زبانی وجود دارد که شدت و ضعف آن‌ها از نظر جغرافیایی، تاریخی و اجتماعی متفاوت است» (ژان کالوه، ۱۳۷۹: ۸۱).

مثل‌ها جملاتی کوتاه برای بیان نگرش‌ها و باورهای مردم هر جامعه و ابزاری قدرتمند برای شکل‌دادن به آگاهی‌ها، نگرش‌ها و اعتقادات اخلاقی هستند (نک. موحد و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۰۲).

براساس تعریف‌های به دست آمده از ضرب‌المثل‌ها و عباراتی چون «فشرده افکار اقوام»، مفاهیم «مشهور بین عامه»، «گفتار کوتاه عامه‌پسند که نشان‌دهنده واقعیتهای عام است»، «مفاهیم عمیق در قالب استعاره» و «ابزاری قدرتمند برای شکل‌دادن به آگاهی‌ها، نگرش‌ها و اعتقادات اخلاقی» می‌توان گفت ضرب‌المثل‌ها از طرفی نشان‌دهنده اعتقادات، فرهنگ و ارزش‌های مردم یک سرزمین یا قوم‌اند و از دیگر سو بر شکل‌گیری باورها، جهت‌گیری‌ها و نگرش آن قوم مردم بسیار تأثیرگذارند؛ برای مثال، زمانی که افراد با چنین سخنان معروفی مواجه می‌شوند از دیدگاه مفاهیم حکیمانه به آن می‌نگرند و به صورت ناخودآگاه از آن تأثیر می‌پذیرند. در حقیقت، ضرب‌المثل‌ها یا کاربرد کنایه به افراد مختلف را دارند یا برای تبه و آگاهی‌بخشی یا تأکید بر موضوعی که دیگران می‌دانند؛ اما در عمل اجرا نمی‌کنند به کار می‌رود. «مثل سایر یا ضرب‌المثل به عنوان سخن کوتاه منثور یا منظومی که اصلی اخلاقی یا سفارش و اندرز را در باب زندگی بشر بیان می‌دارد، از گذشته کاربرد داشته و می‌توان آن را از بسترهای کهن و کارآمد در امر تعلیم و تربیت به شمار آورد» (شعبانی، ۱۳۹۹: ۷۰).

مهارت‌های زندگی، مهارت‌هایی هستند که هر انسان اجتماعی برای پیشبرد زندگی سالم باید آن‌ها را کسب کرده باشد و البته ضرب‌المثل‌ها در آموزش و تقویت این مهارت‌ها می‌توانند نقش مؤثری داشته باشند. همه ما گاهی در زندگی با چالش‌ها و مشکلاتی مواجه می‌شویم. در جریان این دشواری‌ها در اختیار داشتن منابع و مهارت‌هایی که به ما کمک می‌کند تا به بهترین شکل ممکن است از عهده حل مشکلات خود برآیم، تسلی‌بخش است. (نک. کلینکه، ۱۳۸۱: ۷۲)

مهارت‌های زندگی به گروه بزرگی از مهارت‌های روانی-اجتماعی و میان‌فردی گفته می‌شود که می‌تواند به افراد کمک کند تا تصمیماتشان را با آگاهی اتخاذ کنند؛ به طور مؤثر ارتباط برقرار کنند؛ مهارت‌های مقابله‌ای و مدیریت شخصی خود را گسترش دهند و زندگی سالم و بارور داشته باشند. مهارت‌های زندگی می‌توانند اعمال شخصی و اعمال مربوط به دیگران و نیز اعمال مربوط به محیط اطراف را طوری هدایت کنند که به سلامت بیشتر منجر شود و سلامت بیشتر؛ یعنی آسایش بیشتر جسمانی-روانی و اجتماعی. (Unicef, 2003).

سازمان بهداشت جهانی، در سال ۱۹۹۳ میلادی، برنامه آموزش مهارت‌های زندگی را به منظور پیشگیری و همچنین افزایش سطح بهداشت روانی افراد جامعه تدوین کردید. این سازمان ده مهارت اصلی را به عنوان مهارت‌های زندگی مطرح کرده و آن‌ها را در پنج گروه بدین شرح قرار داده است: ۱. خودآگاهی - همدلی؛ ۲. ارتباط - روابط میان‌فردی؛ ۳. تصمیم‌گیری - حل مسئله؛ ۴. تفکر خلاق - تفکر انتقادی؛ ۵. مهارت‌کردن هیجانات - مقابله با استرس.

از آنجاکه ضرب‌المثل‌های یک قوم می‌توانند نشان‌دهنده میزان توجه اقوام به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی باشند و از سوی دیگر می‌توانند در آموزش مهارت‌های زندگی نقش شایان توجهی داشته باشند، می‌توان با بررسی روان‌شناختی ضرب‌المثل‌های یک قوم به میزان توجه آن قوم به مهارت‌های زندگی دست یافت.

۱-۱. اهداف پژوهش

۱. بررسی میزان توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی در ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی؛
۲. بررسی چگونگی طرح مهارت‌های زندگی در ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی.

۲-۱. پرسش‌های پژوهش

۱. در ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی به چه میزان مطرح شده است؟
۲. مهارت‌های زندگی چگونه در ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی مطرح شده است؟

۳-۱. روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف یک پژوهش بنیادی و به لحاظ محیط گردآوری اطلاعات یک پژوهش نظری است که به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق کتابخانه‌ای است و روش تجزیه و تحلیل اطلاعات به صورت کیفی-کمی است. جامعه آماری در این پژوهش ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی است و نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. پس از جست‌وجوی فراوان، چند کتاب از فردین امیریان یافت شد. کتاب‌ها مستقماً از ایشان دریافت گردید و چهارصد ضرب‌المثل معروف بویراحمدی به عنوان نمونه‌های آماری انتخاب شدند. پس از آن، مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی که در ده مقوله تقسیم شده‌اند، در محتوای ضرب‌المثل‌ها تحلیل شدند. آثاری که ضرب‌المثل‌ها از آن استخراج شدند عبارتند از:

- ۱) گلچینی از ضرب‌المثل‌های بویراحمدی، تهران: زیتون سبز.
- ۲) گوشه‌هایی از فرهنگ مردم بویراحمد، سی‌سخت: فرهنگ مانا.
- ۳) گلچینی از ضرب‌المثل‌های کهکیلیویه و بویراحمد، سی‌سخت: فرهنگ مانا.

در این پژوهش دو گروه «ارتباط- روابط میان فردی» با عنوان مهارت‌های ارتباطی و «مهارت‌کردن هیجان‌ات-مقابله با استرس» با عنوان کنترل هیجان‌ات منفی بررسی شده‌اند؛ بنابراین، در ضرب‌المثل‌ها

هشت مهارت همدلی، تفکر خلاق، تفکر انتقادی، تصمیم‌گیری، حل مسئله، کنترل هیجانات منفی و مهارت‌های ارتباطی، جست‌وجو و به لحاظ میزان و کیفیت طرح مهارت، تحلیل و بررسی شده است.

۴-۱. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های زیادی در مورد ضرب‌المثل‌ها انجام شده است که برخی از این پژوهش‌ها به مطالعه روان‌شناختی ضرب‌المثل‌ها پرداخته‌اند؛ برای مثال، گلشنی (۱۳۹۴) در «مبنای روان‌شناسی ضرب‌المثل‌های فارسی»، ضرب‌المثل‌های فارسی را از نظر مبانی روان‌شناسی بررسی کرده و به این نتیجه دست یافته است که از طریق این جملات کوتاه و آهنگین که شنیدن آن‌ها تأثیر بسزایی در گوش جان‌ها می‌گذارد می‌توان به شناخت خلیقات، روحيات و دیگر جنبه‌های وجود فردی و اجتماعی یک ملت در عصر گذشته یا حاضر پی برد.

چراغی (۱۳۹۷) در «تحلیل روان‌شناختی رابطه والد-فرزندی در ضرب‌المثل‌های ایرانی: یک پژوهش کیفی» بر آن است که با توجه به این که ضرب‌المثل‌ها در جامعه، نمایانگر عقاید، آداب و رسوم و هنجارهای رایج هستند، بررسی دقیق آن‌ها می‌تواند درک بهتری را از نگرش افراد به روابط خانوادگی ایجاد نماید. هدف این پژوهش، تحلیل کیفی ضرب‌المثل‌های ایرانی مرتبط با رابطه والد-فرزندی است. در میان پژوهش‌های انجام‌شده، برخی به بررسی ضرب‌المثل‌های لهجه لری پرداخته‌اند؛ برای مثال، عسکری خانقاه و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «مطالعه فرهنگ لالی، شعر و ضرب‌المثل در گویش قوم لر با تأکید بر نشانه‌های تفکیک جنسیت (مورد مطالعه: دو محله شهرستان بروجرد از استان لرستان)» به این موضوع پرداخته است. این پژوهش، گزارشی از لالی‌ها، شعرهای محلی، ضرب‌المثل‌ها و تبیین رابطه‌اشان با الگوهای زنانه- مردانه یا پسرانه- دخترانه است که قوم ایرانی لر، مخصوص مذکر یا مؤنث به کار می‌برد. پژوهشگران به این نتیجه رسیده‌اند که در ادبیات شفاهی قوم لر، جنسیت کاملاً هویداست و می‌توان در این فرهنگ، «زن طبیعی» و «مرد فرهنگی» را آن‌چنان که در نظریه عمل بیان شده است، به‌وضوح مشاهده کرد؛ دوم آنکه قوم لر در ادبیات شفاهی خود، به‌طور مشخص برای پسر و دختر، زن و مرد، زن و شوهر و پدر و مادر تفاوت ارزشی قائل است؛ سوم آنکه در الگوهای این ادبیات، معمولاً دختر جایگاه ویژه‌ای ندارد؛ جز در مواردی خاص که کدبانو و صبور است و کسی از راز دلش آگاه نیست؛ چهارم آنکه در الگوهای این ادبیات، پسر همیشه عزیزتر است و مسئولیت‌ها و وظایفش برحسب عزتش تعریف می‌شود.

حیدری و همکاران (۱۳۹۶) در «واکاوای مفهوم زن در ضرب‌المثل‌های لری با تأکید بر بعد نابرابری جنسیتی» به واکاوای مفهوم زن در ضرب‌المثل‌های لری با تأکید بر بعد نابرابری جنسیتی می‌پردازند. برای تحلیل موضوع، از دیدگاه نشانه‌شناسی بارت، تحلیل گفتمان لاکلا و موفه و تفسیرگرایی کیلفورد گیرتر کمک گرفته شده است. براساس تحلیل مضامین و نگاه امیکی مصاحبه‌شوندگان، می‌توان گفت

تصاویر ارائه شده از زنان در ضرب‌المثل‌های لری، به شکل‌گیری و تقویت نوعی زبان جنسیت‌گرا و کردار تبعیض‌آمیز جنسیتی در جامعه موردنظر انجامیده است؛ تاجایی که این زبان جنسیتی، به تعبیر بارت، شکل اسطوره‌ای به خود گرفته و براساس نگاه گفتمانی لاکلا و موفه، نوعی مرز ضدیتی کاملاً مشخص بین ما (مردان) به مثابه جنس فرادست، و دیگری (زنان) به مثابه جنس فرودست ترسیم و تحکیم شده است. در نهایت اینکه چنین تصویری می‌تواند هم بازتاب و بازگوکننده نابرابری بین جنسیتی و هم مانعی برای زنان در دستیابی به موقعیت‌های مهم و ارزشمند زیست اجتماع آن‌ها باشد.

در میان پژوهش‌های صورت گرفته، پژوهشی که به بررسی ضرب‌المثل‌های لری براساس میزان توجه به مؤلفه‌های مهارت‌های زندگی پرداخته باشد، صورت نگرفته است.

۱-۵. مهارت‌های زندگی

طبق گزارش سازمانی بهداشت جهانی (۱۳۹۳)، ده مهارت زندگی عبارتند از: خودآگاهی، روابط میان‌فردی، تصمیم‌گیری، حل مسئله، تفکر خلاق، همدلی، ارتباط مؤثر، تفکر انتقادی، مهار کردن هیجانات، مقابله با استرس.

برای هر یک از مؤلفه‌ها تعاریفی ذکر شده است که در این جا بیان می‌شود:

خودآگاهی: توانایی شناخت خود و آگاهی از خصوصیات، نقاط ضعف و قوت، ترس‌ها و انزجارهای خویش است.

همدلی: توانایی درک زندگی دیگران است حتی در زمانی که در شرایط آن‌ها قرار نداشته باشیم. ارتباط مؤثر: این توانایی به فرد کمک می‌کند تا بتواند به صورت کلامی و غیرکلامی عقاید، خواسته‌ها و هیجانات خود را ابراز کند و به هنگام نیاز از دیگران تقاضای کمک نماید. روابط میان‌فردی: این توانایی به ایجاد روابط بین فردی مثبت و مؤثر فرد با انسان‌های دیگر کمک می‌کند.

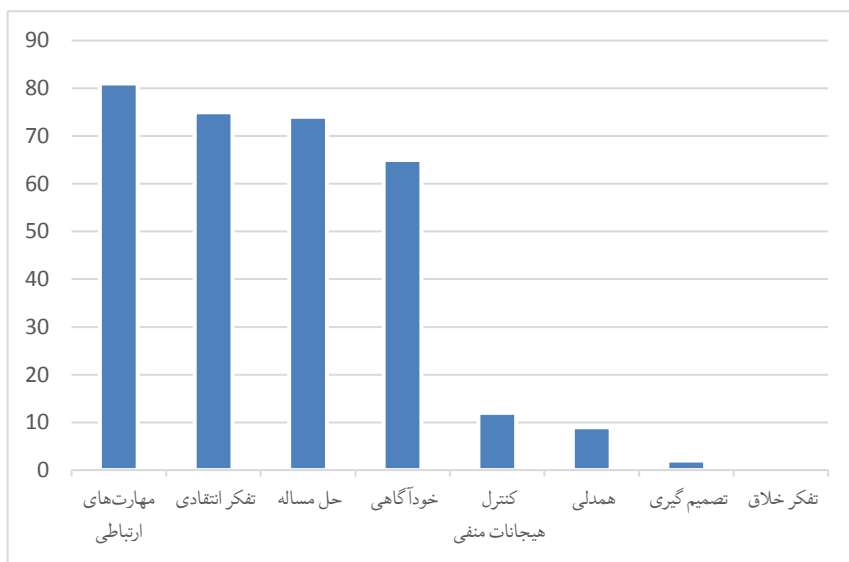
تفکر خلاق: این نوع تفکر به حل مسئله و تصمیم‌گیری‌های مناسب کمک می‌کند. با استفاده از این تفکر، راه‌های متفاوت حل یک مسئله و پیامدهای هر یک از آن‌ها بررسی می‌شود.

کنترل هیجانات منفی: توانایی فرد در تشخیص هیجان‌های خود و دیگران و واکنش مناسب به هیجان‌های متفاوت است.

مقابله با استرس: این توانایی شامل شناخت استرس‌های گوناگون زندگی و تأثیر آن‌ها بر فرد است. (نک.

۲. بحث و بررسی

پس از بررسی چهارصد ضرب‌المثل معروف لری بویراحمدی، این نتیجه به دست آمد که مؤلفه‌های مهارت‌های ارتباطی و تفکر انتقادی و حل مسئله بیشترین بسامد و مؤلفه تفکر خلاق و تصمیم‌گیری، کمترین بسامد را دارند. در نمودار زیر، فراوانی مؤلفه‌ها مشاهده می‌شود:

اینک به تحلیل مهارت‌ها در ضرب‌المثل‌ها پرداخته می‌شود:

۱-۲. مهارت‌های ارتباطی

ارتباط مؤثر یکی از رمزهای موفقیت انسان است. هرکس بتواند با دیگران، اشیاء، اطراف و حتی لحظه‌های زندگی خود ارتباط بهتر و مؤثرتری برقرار کند، احساس موفقیت بیشتری خواهد داشت. برای دستیابی به یک ارتباط خوب و مؤثر کلامی یا غیرکلامی، لازم است باورهای مناسب داشته باشیم و روش‌ها و مهارت‌های ارتباط برقرار کردن با دیگران را بیاموزیم (نک. رزاقی، ۱۳۹۰: ۲). فرد با کلام و رفتار خود به شیوه‌ای مناسب، فرهنگ، وضعیت اجتماعی و ارزش‌ها و باورهایش را مطرح می‌سازد و می‌تواند نظریات، عقاید، خواسته‌ها، نیازها و عواطف خود را ابراز و در صورت نیاز از دیگران درخواست کمک و راهنمایی نماید. تقاضای کمک، از مشخصات یک رابطه سالم است و نوعی احساس رضایت در پی دارد.

۲-۲-۱. مهارت‌های ارتباطی در ضرب‌المثل‌ها

در ضرب‌المثل‌های بررسی‌شده، مؤلفه‌های تأثیر همنشین، اهمیت گوش‌دادن، اهمیت خوشرویی، وفای به عهد و آداب مهمانی با تأکید و بسامد بیشتری مطرح شده بود. مضمون برخی از ضرب‌المثل‌ها نداشتن توقع از آدم‌های فرصت‌طلب و عمل کردن به جای حرف‌زدن است. بیشتر ضرب‌المثل‌ها به سرزنش رفتارهایی می‌پردازند که موجب تضعیف روابط می‌شوند. عواملی چون دورویی، خیانت در برابر اعتماد، مقایسه، حساست، توقع بیجا، دخالت در کار مردم، غرور و خودپسندی، پرحرفی و کم‌عملی، فرصت‌طلبی، فساد، دون‌طبعی و دوستی با افراد بی‌تجربه عواملی هستند که روابط را تضعیف می‌کنند. بعضی از ضرب‌المثل‌ها برای توصیف شخصیتی خاص و بعضی از ضرب‌المثل‌ها برای استحکام دوستی به کار می‌روند. به‌طور کلی، بیشتر ضرب‌المثل‌هایی که دارای مؤلفه مهارت‌های ارتباطی هستند برای آموزش و آگاهی‌بخشی کاربرد دارند.

ردیف	مؤلفه	فراوانی
۱	رفتارهایی که باعث تضعیف روابط می‌شود.	۲۱
۲	آداب مهمانی	۵
۳	تأثیر خوش‌زبانی	۵
۴	در دسترس نبودن	۴
۵	اهمیت شنیدن در ارتباط	۳
۶	اهمیت همسر در جایگاه اجتماعی	۲
۷	سایر ضرب‌المثل‌ها	...

۲-۲-۱-۱. چند چهرگی

- مَث بوقلمون رنگ عوض ای کنه / مَث بوقلمون تغییر رنگ می‌دهد (امیریان، ۱۳۹۱: ۵۹).
mes bûqalamûn rang avaz ikone

۲-۲-۱-۲. حساست

- و آیم دُرُو هرچه در آیه شَتَلَه / از آدم خسیس هرچه برآید غنیمت است (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۲).
va âyam dorû har êe darâye şatale

۲-۲-۱-۳. توقع بیجا

- حالو ایگو بسا خرزام سیم مفتی حیونه ای چارنه خرزا ایگو بسا حالوم بره دمبه گتونه سیم ای بنده.

دایی خیال می‌کند خواهرزاده مفت و مجانی برایش چوپانی می‌کند و خواهرزاده خیال می‌کند دایی‌اش بره دنبه‌بزرگ را برایش در نظر دارد (همان: ۶۸).

hâlû igo basâ xarxâm sim mufti hayûna icârane xarxâm igo basâ hâlûm bara dombey gotûna sim ibande

۴-۱-۲-۲. دروغگویی

- بچی مرده اینه من بغل آیم / بچه مرده را در بغل آدم می‌گذارد (امیریان، ۱۳۹۱: ۴۷).
baçay morda ine men bağal âyam

۵-۱-۲-۲. آداب مهمانی

بیشتر ضرب‌المثل‌هایی که درباره مهمانی گفته می‌شود در کنایه به مهمان یا میزبان است:
- میمون بی‌موقه شومش و خُشه / مهمان بدموقع شامش پای خودش (همان: ۲۱).
maymûn bemoqe sûmeş va xoşe.

- میمون ای‌زوه حونیه خاله خاله ای‌زوه چاله و چاله / مهمان به خانه خاله می‌رود، خاله خودش به مهمانی می‌رود (همان: ۲۲).

maymûn irave honay xâla xâla irave çâla va çâla

- چی مفتی کُم ای درنه / چیز مجانی شکم را پاره می‌کند (همان: ۴۱).
çi mofti kom iderane

برف و نزدیکی قرب نیاره / برف تا نزدیک و در دسترس است ارزش ندارد (امیریان، ۱۳۹۳: ۲۵).
barf va nazdiki qorb nayâre

۶-۱-۲-۲. تأثیر خوش‌زبانی

- بی زون خَش ای شوه ماره و سِمَش بیاری و صحرا / با زبان خوش مار را می‌توان از سوراخش بیرون آورد (همان: ۲۶).

bay zovn xaş îşave mâra va semaş beyâri va sahrâ

منظور، تأثیر و کارکرد خوش‌زبانی است تا جایی که با خوش‌زبانی می‌توان مار را که کشنده و دشمن است به راحتی از لانه‌اش بیرون کشید.

۷-۱-۲-۲. در اهمیت شنیدن و درک مطالب

- نه سی کر بگو نه سی کور برقص / نه برای آدم کر حرف بزن، نه برای آدم کور برقص (امیریان، ۱۳۹۱: ۲۳).

na si kař bego na si kûr beraqs.

- نمک و انگور نزن انگور گروه حرف و دورم ایزنم که بویگم بیونه (امیریان، ۱۳۹۲: ۶۷). / به انگور نمک نزن چون انگور گران‌قیمت است / حرف‌هایم را به دخترم می‌زنم که عروسم متوجه شود.

تحلیل ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی... (ص ۷۹-۱۰۵)-----سمیه رضایی و همکاران ۸۹

nemek va angûr naza angûr gerûne harf va dovarom
izanom ke bavigom beyûne

۸-۱-۲-۲. اهمیت همسر در جایگاه اجتماعی

در این ضرب‌المثل‌ها به اهمیت همسر و همنشین پرداخته می‌شود:

- جو، خَرَه مصری ای کنه زن، مرد اسمی ای کنه / جو باعث چاقی الاغ می‌شود و زن [خوب و فهمیده بفرهنگ و متدین]، باعث افتخار و شهرت شوهرش می‌شود (امیریان، ۱۳۹۱: ۲۷).

jaw xara mesri ikene zan merda esmi ikene
ya harfe xûb qesat bû yâ rengûli paset bû yâ pil pore kisat bû

۹-۱-۲-۲. اهمیت محبت و هدیه‌های کوچک در تقویت روابط

- کاسه بهره سیرم نی کنه اما مهر و دلم ای کنه / کاسه بهره^(۱) مرا سیر نمی‌کند ولی اسباب محبت را فراهم می‌آورد (همان: ۳۱).

kâsa bahra sirom nikene amâ mehr va delom ikene

۱۰-۱-۲-۲. آدم‌های دور و برت را بشناس و به کسی محبت کن که قدر محبت تو را بداند

- کاسه بهرته سی کسی بو که تهش پلیسه / کاسه بهره را برای کسی ببر که ته کاسه را هم لیس بزند. (بدان نیاز داشته باشد)

kâsa bahrana si kasi bowa ke tahsa belise

۱۱-۱-۲-۲. اهمیت دوستی

- دوسی ایمانه یای کنه بل تا گردو پیکی بو / دوستی ما را یاد کند بگذار (آن یادکرد و هدیه) گردوی پوکی باشد (همان: ۵۰).

dûsi imâna yâ yê kene bel tâ ya gerdû piki bû

۱۲-۱-۲-۲. اهمیت ارتباط

- یه دس شپک نیاره / یک دست صدا ندارد (همان: ۶۲).

ya das şapak nayare

۳-۲. تفکر نقادانه

فرد دارای مهارت تفکر انتقادی، هر حرف و صحبتی را بدون فکر قبول نمی‌کند و در ابتدا آن را بررسی و ارزشیابی می‌نماید. تفکر انتقادی که همان تفکر منطقی است، فرایندی است که به بررسی صحت، دقت و ارزش اطلاعات و دانسته‌ها می‌پردازد. (نک. نوری قاسم‌آبادی، ۱۳۸۳: ۲۶)

در ضرب‌المثل‌های بررسی‌شده، مؤلفه‌های افکار خرافی و عامیانه، اهمیت فکرکردن و داشتن قدرت تشخیص، بیشترین بسامد را داشتند. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها برای کنایه به افراد به کار می‌روند. فراوانی مؤلفه‌ها در جدول زیر مشاهده می‌شود:

ردیف	مؤلفه	فراوانی
۱	افکار خرافی و عامیانه	۱۰
۲	اهمیت فکر کردن	۷
۳	نداشتن قدرت تمییز	۶
۴	ریزبینی و جزئی‌گری	۳
۵	عدم شناخت و اطلاع کافی	۲

۲-۳-۱. افکار خرافی و عامیانه

یکی از موانع تفکر انتقادی، روی آوردن به افکار خرافی و عامیانه است. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها. در واقع بعضی از ضرب‌المثل‌ها مروج این افکار خرافی هستند؛ مانند:
- قیّمش نه و خیره / ورودش مبارک نیست (امیریان، ۱۳۹۳: ۵۴).

qayameš na va xayere

- مین هف آسمون یه ستاره نیاره / تو هفت آسمان یک ستاره ندارد (همان: ۵۶).

men haf âsemûn ya setâra nayâre

- هر خندی یه گریوی داره / هر خنده‌ای یه گریه‌ای دارد (امیریان، ۱۳۹۱: ۶۳).

har xanday ya gerivay dâre

- اتیم خواس آش بخره نفتش کهنس / یتیم خواسست آش بخورد، دماغش خونی شد. هر وقت مستمندان فرصتی می‌یابند، از بدی اقبال نمی‌توانند از آن فرصت استفاده کنند (همان: ۴۷).

atim xâs âs bexare nofteš kahnes.

۲-۳-۲. اهمیت فکرکردن

بعضی از ضرب‌المثل‌ها به اهمیت تفکر و تعقل می‌پردازد. درحقیقت کسانی که قبل از انجام هر کاری فکر می‌کنند، دارای تفکر انتقادی هستند. براساس ضرب‌المثل‌ها هیجان ترس مانع تفکر منطقی می‌شود:

- پیانه شیر سُخته هف ماس ای کنه / شیر دهانش آقا (مرد) را سوخته به ما ست فوت می‌کند (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۹). مثل داستان روباه که پایش شکسته بود دمش را می‌بستند.

peyâna šir soxte hofa mâs ikene

- خر داغ ای کنن ار بو ترز ای شنفی / اگر بوی نمد سوخته می‌شنوی الاغ را داغ می‌کنند.
xar dây ikenen ar bû terz išnefi.

تحلیل ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی... (ص ۷۹-۱۰۵)-----سمیه رضایی و همکاران ۹۱

۲-۳-۳. نداشتن قدرت تشخیص

سومین مؤلفه پریسامد، نداشتن قدرت تمیز و تشخیص است. این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افرادی که فاقد تفکر انتقادی و قدرت تمیز هستند گفته می‌شود:

- پیش خرون چه که کنی چه زعفرون / پیش خرها چه کاه باشد چه زعفران فرقی ندارد (امیریان، ۱۳۹۱: ۱۸).

piše xarûn êe kah keni êe zafarûn

- زمین سفته گا و تیهه گا ای‌بینه (۲) / زمین که سفت شد گاو باعث آن سفتی از چشم گاو دیگر می‌بیند. (امیریان، ۱۳۹۳: ۴۴).

zamin sefte gâ va teyay gâ ibine

- وختی سر شیر وتایه گلو هم باید حیا کنه / وقتی سر ظرف شیر باز است گربه هم باید حیا کند (امیریان، ۱۳۹۱: ۱۹).

vaxti sar šir vatâya golû ham bâyard hayâ kene

۲-۳-۴. ریزبینی و جزئی‌نگری

چهارمین مؤلفه، دقت و جزئی‌نگری است. کسانی که تفکر انتقادی خوبی دارند، همه جوانب کار، حتی جزئیات را هم در نظر می‌گیرند:

- مونه من ماس ای‌گشه / مو را از ماست می‌کشد (همان: ۳۷).

mûna men mâs ikaše

۲-۳-۵. عدم اطلاع و شناخت کافی از دیگران

اگر افراد اطلاعات کافی درباره موضوعات مختلف داشته باشند می‌توانند به راحتی آن را تجزیه و تحلیل کنند و به نتایج منطقی دست یابند. یکی از موانع تفکر انتقادی، نداشتن اطلاعات لازم درباره موضوعات است. بعضی از این ضرب‌المثل‌ها به اهمیت شناخت و اطلاع می‌پردازند:

- بجی ای‌گو بسا پارویو پلو گوشت ای‌خره / افرادی که زمین دیم کشت می‌کنند، تصورشان این است که صاحبان زمین‌های آبی خوراکشان برنج و گوشت است (همان: ۱۷).

baji igo basâ pâreyov polaw gûšt ixare

۲-۳-۶. تجربه خوب است

- و حکیم نره و کاردیه پیرس / پیش حکیم مرو، از آدم کاردیده (باتجربه) پیرس (همان: ۲۵).

va hakim nara va kârdiya bepors

۲-۳-۷. توجه به حالات ظاهری برای تشخیص

- رنگ ریمه پوین حال دلّم پیرس / رنگ صورتم را ببین بعد احوالم را پیرس (همان: ۲۵).

rang rima bevin hâl delema bepors

۲-۳-۸. اعتقاد به ناکارآمد بودن تربیت

- نه گرد و شل راس وی بو، نه سوار و شیوکش / نه گرد از شُل (گل آب دیده) بلند می شود نه سوار از گیوه کش (غیر ممکن است که گیوه کش سوار کار ماهری شود و در جنگ‌ها شرکت کند) (همان: ۲۶).

na gard va šol râs vaybû na sovâr va šivah kaš

۲-۳-۹. شخص مال باخته تفکر انتقادی اش را از دست می دهد

- مال و یه ره ایزوه ایمون و هزار ره / مال به یک راه می رود ایمان به هزار راه (همان: ۳۸).

mâl va ya ra irave imûn va hezâr ra

۲-۳-۱۰. باسیاست بودن

- جی نی خوسه که او بره زر پاش / جایی نمی خوابد که آب زیر پایش برود (همان: ۴۹).

jay nixawse ke aw bera zer pâš

۲-۳-۱۱. آدم عاقل مستقیم حرف نمی زند

- آیم عاقل حرفشه و کنایه ای زنه / آدم عاقل حرفش را با کنایه می زند (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۵).

âyam âqel harfeša va kenâya izane.

۲-۳-۱۲. بی دلیل خوش بودن

- دلم خَشه زن بگم پام پتیه سوار سگم / دلم خوش است که زن کلانترم، ولی کفش ندارم و سوار سگ هستم (امیریان، ۱۳۹۱: ۵۰).

delom xaše zane bagom pâm patiya sovâr sagom

۲-۳-۱۳. تفکر منطقی

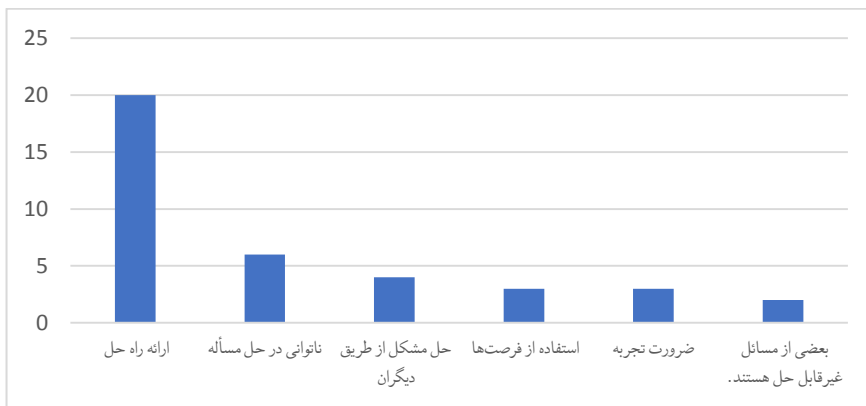
- آسیوبون هم اشتباه ای کنه / آسیابان هم اشتباه می کند (همان: ۱۹).

âsiyawbûn ham eštebâh ikene

۲-۴. مهارت حل مسئله

اگر مسائل مهم زندگی ما حل نشده باقی بماند با فشار روانی روبه‌رو می شویم و سلامت روانی و جسمانی ما تهدید می شود. درحقیقت، حل مسئله فرآیندی است که شخص با توجه به تجارب عملی و توانایی ذهنی خود بتواند در جهت حل مشکل قدم برداشته و به طور مؤثری مسائل زندگی را حل نماید و به نتیجه مطلوب برسد. (نک. فرهادی ثابت، ۱۳۹۰: ۳)

سومین مهارت پربسامد در ضرب‌المثل‌ها مهارت حل مسئله است. بیشتر ضرب‌المثل‌ها به «ارائه راه حل برای مسائل زندگی» می‌پردازند. این ضرب‌المثل‌ها غالباً برای کنایه به افراد به کار می‌روند. نمودار زیر فراوانی مؤلفه‌ها را در ضرب‌المثل‌ها نشان می‌دهد:

۲-۴-۱. ارائه راه حل برای مسائل

در بعضی از ضرب‌المثل‌ها راه‌حل‌هایی برای مسائل ارائه شده است. این ضرب‌المثل‌ها بیشتر جنبه آموزشی دارند و می‌توانند مهارت‌هایی را به مخاطب بیاموزند. بعضی از این ضرب‌المثل‌ها برای نمونه ذکر می‌شود:

- زن کاری مرد کاری تا بشود روزگاری / باید زن و مرد با هم کار و کوشش کنند تا زندگی‌شان را اداره کنند (امیریان، ۱۳۹۱: ۵۰).

zan kâri merd kâri tâ bešavad ruzegâri

- هَرَنی هَرَنی گانی یارن خرنی / هرنی هرنی گاو را می‌آورند تا خرگم شده. وقتی در خانواده‌ای کارها بدون برنامه انجام می‌شود هرج و مرج به وجود می‌آید (همان: ۵۲).

harani harani gânan yâren xara ni

- و زوون حَس کھی نه و مویی ای کشن / با زبان خوش می‌توان کوهی را با موئی کشید (امیریان، ۱۳۹۳: ۷۲).

va zavun xaš kohina va mûyi ikašen

- قرض و ناز و گله / مقروض بودن و گله گوسفند داشتن دور از منطق است (امیریان، ۱۳۹۱: ۳۹).

qarz va nâ boz va gala

- یا کم بخه کنیز بگه یا پر بخه کارته بکو / یا کم بخور کلفت بگیر و یا زیاد بخور خودت کارت را انجام بده (امیریان، ۱۳۹۲: ۶۰).

yâ kam bexa kaniz bege ya poř bexa kârtâ a beko

۲-۴-۲. ناتوانی در حل مسئله

دومین مؤلفه پرسامد در ضرب‌المثل‌های بررسی‌شده «ناتوانی در حل مسئله» است. این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افرادی به کار می‌رود که کاری را درست انجام نمی‌دهند و نمی‌توانند به‌درستی از عهده مسائل برآیند:

- و یار وایی و دوس هم نرسی / یار را از دست داد و دوست را هم پیدا نکرد (امیریان، ۱۳۹۱: ۱۴).
- va yâr vâbi va dûs ham narasi
- خر و قافلی چاق وانیبو / خر هنگام مسافرت با خوردن گاه و جو چاق نمی‌شود. (همان: ۲۲). انسان هابی هستند که از سر سادگی کاری انجام می‌دهند که ضرر آن از سودش بیشتر است.
- xar va qâfelay câq vânbû
- خواس مُرِشَه برِفَه تیشه کور که / خواست آب بینی‌اش را پاک کند چشمش را کور کرد (همان: ۳۳).
- xâs moreša berofe teyaša kûr ke

۲-۴-۳. حل مشکل به واسطه مصائب و فریب‌دادن دیگران

- سومین مؤلفه پرتکرار «حل مشکل به واسطه مصائب دیگران» است. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها برای کنایه به افرادی به کار می‌رود که می‌خواهند با آسیب‌رسانیدن به دیگران به اهداف خود برسند.
- یکی ریشش تش گرته بی یکی دسی بلال وش ایگرو / یکی ریشش آتش گرفته بود، دیگری می‌خواست از آن بلال درست کند (همان: ۱۷).

yaki rišêš taš gerota bi yaki dasaye balâl vaš igero

- هرکه سوار خر مردم وایی زی پیای وی بو / هر کس سوار خر مردم شد زود پیاده می‌شود (همان: ۱۸).
- har ka sovâr xare mardom vâbi zi peyâye vaybû

۲-۴-۴. تجربه، بسیار کارساز است

- در بعضی از ضرب‌المثل‌ها به اهمیت تجربه در حل مسائل پرداخته شده است. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها برای آگاهی‌بخشی کاربرد دارند:
- و حکیم نره و کاردیه پیرس / پیش حکیم مرو از آدم کاردیده (باتجربه) پیرس (همان: ۲۵).

va hakim nařa va kârdiya bepors

- نه رفیقَت بچه بو نه گیوت لچه بو / نه رفیق شما بچه باشد و نه کفشت کهنه باشد (امیریان، ۱۳۹۱: ۳۶).
- na rafiqet baça bû na givat laça bû

۲-۴-۵. استفاده از فرصت‌ها

- در این ضرب‌المثل‌ها گفته می‌شود که همیشه فرصت برای انجام کار وجود ندارد، بنابراین باید از فرصت‌ها به بهترین شکل ممکن استفاده کرد. بعضی دیگر از ضرب‌المثل‌ها به این نکته اشاره می‌کنند که هیچ‌وقت برای شروع دیر نیست. این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای آگاهی‌بخشی و پندآموزی کاربرد دارند:

- همیشه بای نیا که گل دمش بو / همیشه باد نمی‌آید که گل همراهش باشد (همان: ۲۸).
- hamiřa bây niâ ke gol dameř bû

تحلیل ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی... (ص ۷۹-۱۰۵)-----سمیه رضایی و همکاران ۹۵

- ماهینه هر وخت و او بگری تازیه / ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است (همان: ۳۷).
mâhina har vaxt va ow begri tâzaya

۲-۴-۶. بعضی از مسائل حل‌ناشدنی هستند

- قافلی زَیَه کِشِک نیاره / کاروان غارت‌شده نگهبانی لازم ندارد (همان: ۲۳).
qâfelay zaya keşek nayâre

- هر که و یه مو اشکس و هزار مو نی‌وابنده / هر کس از یک مو شکست از هزار مو درست نمی‌شود
(همان: ۳۵).

har ka va ya mû iška:s va hezâr mû nivâbande

۲-۴-۷. توانایی در حل مسئله

- زرنگ بودن و با یک تیر، دو نشانه زدن و توانایی در حل مسائل را نشان می‌دهد.
- هم ای روه حونی حالوش، هم کرش سواری ای کنه / هم به خانه دایی‌اش می‌رود و هم کرة اسبش را سواری می‌دهد (همان: ۱۴).

ham irave hûnay hâlûş ham kořaş sovâri ikene

۲-۴-۸. در هنگام بروز مشکلات انسان به حل مسئله می‌پردازد

- بز شل گله که رم که شهاز وی بو / بز پاشکسته هنگام فرار، جلوتر از بقیه حرکت می‌کند (همان: ۱۹).
boz šal gala ke ram ke: šahâz vay bû

۲-۴-۹. هیچ مشکلی بدون راه حل نیست

- هر دردی یه درمونی داره / برای هر دردی درمانی است (امیریان، ۱۳۹۳: ۸۰).
har dardi ya darmûni dâre

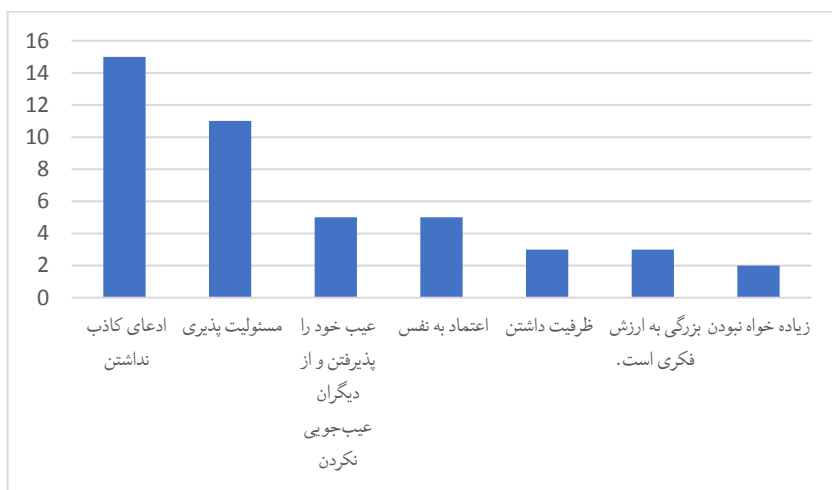
۲-۴-۱۰. خطرکردن برای حل مسئله

- یا بره سر یا بیا گله / یا برود سر یا بیاید کلاه (امیریان، ۱۳۹۲: ۸۱).
yâ beřa: sar yâ beyâ kolah

۲-۵. خودآگاهی

خودآگاهی، توانایی شناخت خود و اطلاع از خصوصیات مثبت و منفی، خواسته‌ها، ترس‌ها، تنفرها، رغبت‌ها و تمایلات خود است. رشد خودآگاهی به ما کمک می‌کند تا تصویر واقع‌بینانه‌ای از خود داشته باشیم و حقوق و مسئولیت‌هایمان را بهتر بشناسیم و دریابیم تحت استرس قرار داریم یا خیر و این پیش‌شرط ضروری روابط همدلانه است. (نک. خالصی، ۱۳۸۲: ۱۴)

در میان ضرب‌المثل‌ها مؤلفه‌های ادعای کاذب نداشتن، مسئولیت‌پذیری، آگاهی و پذیرش عیوب خود و اعتماد به نفس، بیشترین بسامد را داشتند. مؤلفه‌های دیگری هم با فراوانی کمتر یافت شدند. در جدول زیر فراوانی مؤلفه‌ها مشاهده می‌شود:

۲-۵-۱. ادعای کاذب نداشتن

در این ضرب‌المثل‌ها مضمون ابراز وجود کردن طبق توانایی‌های خود به شکل‌های گوناگونی مطرح شده است. بیشتر این ضرب‌المثل‌ها برای کنایه به افرادی که توهم خودبزرگی بینی دارند به کار می‌روند.

- تو و مو زایی فند و مو دایی / شما بچه من هستید، مرا نصیحت می‌کنید (امیریان، ۱۳۹۱: ۴۵).

to va mo zâeya fand va mo daeya

این مثل درباره نوجوانانی گفته می‌شود که حد خودشان را نمی‌دانند و می‌خواهند به بزرگ‌ترها درس بدهند.

- دیگ سه کُچک ای خو دیگولک هم سه کچک / دیگ بزرگ سه سنگ می‌خواهد دیگ کوچک هم سه سنگ. کنایه از کوچک‌هایی که ادعاهایشان بزرگ است (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۶).

dig se koçok ixo digolak ham se koçok

این مثل در مورد برخی کارهای کوچک و بزرگ به کار می‌رود که هر دو نیاز به اسباب و ابزار همسان دارند

- برد گپو نشونی نزینه / سنگ بزرگ نشانه نژدن است (امیریان، ۱۳۹۱: ۴۶).

barde gapu nşunay nazayae

- بختی من گل گایه / الاغ اخته شده در گله گاو است. (امیریان، ۱۳۹۳: ۲۵) کنایه به افرادی که طبل توخالی هستند.

baxtay men gala gâya:

۲-۵-۲. مسئولیت‌پذیری

دومین مؤلفه پرسامد در میان ضرب‌المثل‌ها مؤلفه مسئولیت‌پذیری است. مضمون غالب این ضرب‌المثل‌ها پذیرش مسئولیت کارهای خود و انتظار بیجا از دیگران نداشتن و در پی بهانه نبودن است. این ضرب‌المثل‌ها هم برای تنبیه و آگاهی‌بخشی و هم برای کنایه به افراد به کار می‌روند.

- و دین بونه ای‌گرده / دنبال بهانه می‌گردد (همان: ۶۰).

va dîn bûna igarde

- ار اند منی اند منونی بر شیت بکو تا بیوه نمونی / منتظر من و امثال من نمان، کارهایت را انجام بده و گرنه از زندگی عقب می‌مانی (همان: ۴۶).

ar ande mani ande manûni beña şita beko tâ biva namûni

- ریش و قیچی من دس خته / ریش و قیچی دست خودت است (همان: ۲۷).

riş o qayçi men da:s xote

- خر لنگ بندیر هوشه / خر تبیل منتظر است از کار بازش دارند (امیریان، ۱۳۹۳: ۳۸).

xar lang bandire hawse

- زمینی که و بهر خُش علف نی‌رویه و بهره دیگری غله نی‌رویه

zamin ke va bahre xoş alaf niruye va bahre digari yale niruye

۲-۵-۳. آگاهی از عیب خود و عیب‌جویی نکردن از دیگران

محتوای این ضرب‌المثل‌ها حاکی از این حقیقت است که اگر انسان عیب‌های خود را ببیند از دیگران عیب‌جویی نمی‌کند.

- آربیز و قیلون ای‌گه دو سِمه داری، قیلون ای‌گه تو که او نیاداری / آردبیز به قلیان می‌گوید دو سوراخ داری، قلیان می‌گوید تو که آب را نگه نمی‌داری.

ârbiz va qaylûn igo do sema dâri qaylûn igo to ke ow neyadari

- دیگ و دیگ ای‌گه روت سیاه (امیریان، ۱۳۹۱: ۵۷).

dig va dig igo rût seyâ

- یه سیزن و خت بزنی جوال دوز و دیگری / یک سوزن به خودت بزنی جوال دوز به دیگری (امیریان، ۱۳۹۳: ۸۲).

ya sizan va xot bezan ya jovâldûz va digari

۲-۵-۴. شناختن توانایی‌های خود و اعتماد به نفس

محتوای این ضرب‌المثل‌ها حاکی از این حقیقت است که اگر انسان‌ها تصور واقع‌بینانه‌ای از توانایی‌های خود داشته باشند، موفقیت‌های بسیاری را کسب می‌کنند:

۹۸ فصلنامه ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین، دوره ۱۳، شماره ۳، پیاپی ۴۱، پاییز ۱۴۰۲

- ار کُم گسنیه پام نه خهسیه / اگر شکم گرسنه است پام خسته نیست (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۱).

ar komom gosnaya pâm na xa:saya

- نه سلام و خان ای کنم، نه ای خم مناله / نه به خان سلام می‌کنم و نه منال می‌خواهم (امیریان، ۱۳۹۳: ۶۸).

na salâm va xân ikenom na ixom manâla

جایگاه خودت را که بشناسی، حاضر نیستی مطیع دیگران باشی.

۲-۵-۵. تازه به دوران رسیده‌ها

این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افراد کاربرد دارد:

- کانیشت یه خر کلی داشت / آقا که هیچ نداشت یک خر دم بریده داشت (امیریان، ۱۳۹۱: ۳۰).

kâ niyâšt ya xare koli dâšt

۲-۵-۶. جایگاه ارزش فکری

- ار جوم دهرسه اصلم بپهرسه / اگر پیراهنم پاره شده است ولی اصلم و ریشه‌ام نپریده است. (همان: ۴۷).

ar jûmam de:rese aslom nap:arese

۲-۵-۷. پندگرفتن از گذشته خود

- پی پرت بنه وجی بی پتیت / پای کفشدارت را به جای پای بدون کفشت بگذار (امیریان، ۱۳۹۲: ۵۱).

pay pořta bene: va jay pay patit

۲-۵-۸. اعتقاد به اصل و نسب

- اصل دار خطانی کنه بی اصل وفا نی کنه / با اصل خطا نمی‌کند، بی اصل وفا نمی‌کند (همان: ۵۴).

asldâr xatâ nikene biasl vafâ nikene

۲-۵-۹. نباید از انسان‌های کوچک انتظار بزرگی داشته باشیم

- حونی موری و شونمی و گیره / خانه مورچه با یک شبنم خراب می‌شود (امیریان، ۱۳۹۳: ۳۶).
دنیای هر کس به اندازه خودش است.

honay mûri va šonami va gire

۲-۵-۱۰. خیلی مغرور نشویم

- دس بالی دس بسپاره / دست بالای دست بسیار است (امیریان، ۱۳۹۱: ۵۳).

da:s bâlay da:s besyâre

۲-۵-۱۱. تواضع

- آیم تا کوچکی نکته بزرگ وانی بو / آدم تا کوچکی نکند بزرگ نمی‌شود (همان: ۵۸).

âyam tâ kûçaki nakene bozorg vâ nibû

۲-۶. مدیریت هیجان

از نظر «ویلیام جیمز» هیجان، تغییرات جسمی و روانی است که مستقیماً به دنبال ادراک یک واقعیت تحریک‌کننده حاصل می‌شود؛ مثل خشم، ترس، عشق، محبت، تنفر، امید، ناامیدی، نگرانی، اضطراب، احساس حقارت، غرور، شادی، غم و اندوه، تعجب، شرم و پشیمانی، دلسوزی و غیره. (نک. زارعیان، حسن ۱۳۹۰: ۳)

این توانایی، فرد را قادر می‌سازد تا هیجان‌ها را در خود و دیگران تشخیص دهد؛ نحوه تأثیر هیجان‌ها بر رفتار فرد را بداند و بتواند واکنش مناسبی به هیجان‌های مختلف نشان دهد، زیرا اگر با حالات هیجانی، مثل غم و خشم یا اضطراب، درست برخورد نشود، این هیجان‌ها بر سلامت جسمی و روانی تأثیر منفی خواهند گذاشت (نک. موتایی، فرشته ۱۳۸۳: ۷).

در ضرب‌المثل‌های بررسی‌شده، انواع هیجان چون ترس، خشم، شادی، نگرانی و غیره مطرح شده است. در این ضرب‌المثل‌ها هیجان ترس با فراوانی بیشتری وجود دارد. در عمده ضرب‌المثل‌ها نشان داده شده است که وقتی هیجان غلبه پیدا می‌کند، عقل زایل می‌شود و فرد، تصمیم عجولانه می‌گیرد. این ضرب‌المثل‌ها هم برای پندآموزی و هم برای کنایه به افراد به کار می‌روند.

- آیم زهله ترو زی کچکش ای ندازه / آدم ترسو هنگام دعوا سنگش را زود پرتاب می‌کند (امیریان، ۱۳۹۳: ۱۸).

âyam za:la teřú zi koçokša indaze

ترس موجب می‌شود که انسان از پیشبرد اهدافش دست بردارد و اقدامات لازم را انجام ندهد:

- تیی‌کنده گرگ دیه / چشم درآمده (نابینا) گرگ را دیده است (همان: ۳۲).

teyay kanda gorga diyey

برای کنترل هیجان ترس نیز در ضرب‌المثل‌ها راهکارهایی دیده می‌شود؛ برای مثال می‌گوید راستگویی باعث می‌شود انسان نترسد.

- راس بگو پز و دریا / راست بگو پیر تو دریا / کنایه از اینکه آدم راستگو ترسو نیست (همان: ۳۴).

râs bego beza va daryâ

هیجان خشم دومین اولویت را براساس فراوانی به خود اختصاص داده است. انسان خشمگین نمی‌تواند رفتار خود را مدیریت کند:

- مٹ باروت زی تش ای گره / مثل باروت زود آتش می‌گیرد (همان: ۶۶).

mes bârût zi taš igeře

به افراد عصبی، کم‌ظرفیت و بی‌حوصله اطلاق می‌شود و اینکه موجب می‌شود انسان، کارهای نامعقول انجام دهد:

- و خونس تشنیه / به خون او تشنه است (امیریان، ۱۳۹۱: ۶۰).

va xûneš tešnaya

حتی هیجان شادی هم باعث می‌شود انسان نتواند منطقی بیندیشد:

- و هول حلیم افتا من پاتیل / از فرط شادی متوجه خطر نشدن (همان: ۶۰).

Va howl halim oftâ men pâtil

به طور کلی انسان باید تحمل رویارویی و مدیریت هر هیجانی را داشته باشد:

- حسودی سی خت بیه تبه سوری سی مردم / حسادت برای خودت بد است و چشم‌شوری برای مردم (همان: ۳۳).

hasûdi si xot biye teyasûri si mardom

- عجله کار شیطونه / عجله کار شیطان است (همان: ۵۵).

ajala kâr šaytûne

یکی از عوامل ایجاد هیجانات منفی براساس ضرب‌المثل‌ها انتظار است:

- غره‌کردن بتر غارت‌کردنه / در انتظار گذاشتن بدتر از غارت کردن است (امیریان، ۱۳۹۳: ۵۱).

yařa kerdan batara yârat kerdane

و یکی از عواملی که می‌تواند تسکین‌دهنده باشد و به انسان در مدیریت برخی هیجانات منفی کمک کند، اعتقاد به این است که این دنیا پایدار نیست و نباید برای مسائل دنیوی ناراحت شد:

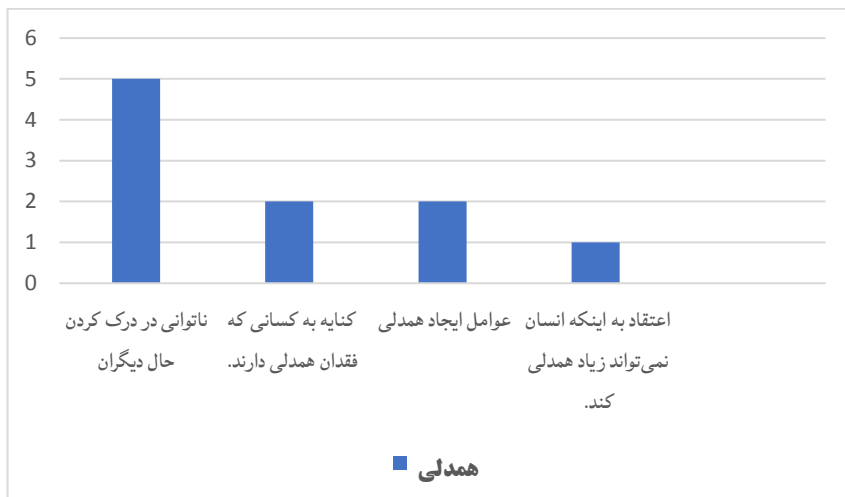
- قافله دندا و نها داره / کاروان جلو و عقب دارد. (همان: ۵۳)

pâfela denda va nahâ dâre

۷-۲. همدلی

تمایل به پاسخ‌دهی به حالت عاطفی دیگران را با حالت عاطفی مشابه همدلی گویند؛ یعنی اینکه فرد بتواند مسائل دیگران را حتی زمانی که در آن شرایط قرار ندارد، درک کند و برای نظریات و احساسات آن‌ها ارزش و احترام قائل شود (نک. قلوبی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳).

پس از بررسی همدلی، مؤلفه‌های ناتوانی در درک کردن دیگران، اعتقاد به این‌که انسان‌ها نمی‌توانند زیاد با دیگران همدلی کنند، کنایه به افرادی که توانایی همدلی با دیگران را ندارند و عوامل ایجاد همدلی دیده شد. در میان مؤلفه‌ها مؤلفه ناتوانی در همدلی کردن با دیگران، بیشترین بسامد را داشت. یکی از دلایل ناتوانی در همدلی، عدم شناخت دیگران دانسته شده است. بیشتر ضرب‌المثل‌هایی که با مؤلفه همدلی یافت شدند برای کنایه به افراد به کار می‌روند.

۲-۷-۱. ناتوانی در درک حال دیگران

این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افراد به کار می‌روند:

- مال نه وخه دل بی رحم / وقتی مال متعلق به خودت نیست در مصرف آن مراعات نمی‌کنی (همان: ۳۷).

mâl na va:xo dele birahm

- بوم ای‌زنم که لاغرم، دیم ای‌زنم که پُرخرم / پدرم برای لاغری‌بودنم کتکم می‌زند و مادرم برای پرخوری ام (همان: ۶۳).

bowm izanom ke lâyarom daym izanom ke poř xarom

۲-۷-۲. کنایه به کسانی که فقدان همدلی دارند (عدم همدلی با دیگران)

این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای کنایه به افراد به کار می‌روند:

- حونی خُمه تش ای‌زنم تا دبیش همسام کور کنه / خانه خودم را آتش می‌زنم تا دود آن همسایه‌ام را کور کند (همان: ۴۹).

hûnay xoma taš izanom tâ diyeš hamsâma kûr kene

۲-۷-۳. عوامل ایجاد همدلی

این ضرب‌المثل‌ها بیشتر برای تنبه و آگاهی‌بخشی کاربرد دارند.

اگر انسان بداند که روزی هر کس مقدر است و کسی رزق دیگری را نمی‌گیرد بهتر می‌تواند با افراد همدلی کند:

- کسی روزی کسینه نی خره / کسی روزی دیگری را نمی خورد (امیریان، ۱۳۹۳: ۵۵).
kasi rûzi kasina nixare

۲-۷-۴. اعتقاد به اینکه انسان نمی تواند زیاد همدلی کند

- کسی که و صاحب مال بیشتر دردش و ابو و خری خِشه / کسی که از صاحب مال بیشتر دردش بگیرد، از احمقی خودش است. کاسه داغ تر از آش (امیریان، ۱۳۹۱: ۳۹).
kasi ke va sahab mâl bištar dardeš vâbû va xari xiše

۲-۸. تصمیم گیری

فرایند بررسی، پیش‌بینی و ارزیابی نتایج از راه حل‌های موجود و انتخاب قطعی یک راه حل برای رسیدن به هدف را تصمیم‌گیری می‌گویند (نک. امینیان و همکاران، ۱۳۹۰: ۲).

برای کسب تصمیم مناسب، مجهز بودن به مهارت‌هایی مانند افزایش خودآگاهی، درک ارزش‌های فردی و خانوادگی، روابط مطلوب، داشتن اطلاعات، فشارهای اجتماعی، موقعیت اجتماعی، فشار گروه‌های هم‌سال، ویژگی‌های شخصیتی، سن افراد، موقعیت مکانی و زمانی، خواسته‌های والدین، رسانه‌های جمعی، مهارت تفکر خلاق و انتقادی، مهارت حل مسئله، جمع‌آوری اطلاعات، مهارت تجزیه و تحلیل برای بررسی خطرات و غیره ضروری است. (نک. محمدخانی، ۱۳۸۳: ۱۳).

پس از بررسی انجام‌شده، فقط دو ضرب‌المثل در ارتباط با این مهارت یافته شد. محتوای یک ضرب‌المثل خطاب به کسانی است که باید تصمیم‌نهایی را بگیرند و محتوای ضرب‌المثل دوم مفهوم تصمیم‌گیری را القا می‌کند.

- ریش و قیچی من دس خته / ریش و قیچی دست خودت است. نهایت اختیار را داری (امیریان، ۱۳۹۳: ۶۱)

riš o qayçi men da:s xete

- یکی و نل ای زنه یکی و میخ / یکی به نعل می‌زند یکی به میخ (همان: ۸۲) در مورد کسی گفته می‌شود که بینابین صحبت می‌کند و معلوم نیست طرفدار کیست.

yaki va na:l izane yaki va mix

۲-۹. تفکر خلاق

این نوع تفکر به فرد کمک می‌کند مسائل را از زوایای مختلف ببیند و راه‌حل‌های مختلف مسئله و پیامدهای آن را ارزیابی کند و بالاخره راه‌حل‌های تازه‌ای برای مشکلات بیابد. با استفاده از این مهارت، تصمیم‌گیری‌ها مناسب‌تر و مسائل به‌طور عملی‌تر حل می‌شوند. با توجه به بررسی‌های انجام‌شده، مهارت تفکر خلاق در ضرب‌المثل‌ها یافت نشد اما می‌توان این مهارت را زیرمجموعه مهارت حل مسئله قرار داد و بعضی از نمونه‌های آن را ذیل آن ذکر کرد.

۳. نتیجه‌گیری

ضرب‌المثل‌ها که بعضاً ریشه‌ی داستانی نیز دارند، به سخنان قصاری گفته می‌شود که معنای عمیقی در آن‌ها نهفته است و نشان‌دهنده‌ی سنت‌ها، فرهنگ و باورهای یک قوم است؛ باورهایی که از دیرباز بوده و تاکنون باقی مانده است. ضرب‌المثل‌های رایج در میان یک قوم، در حقیقت فرهنگ و باورهای آن قوم را نشان می‌دهد. مردم زمانی که می‌خواهند با کنایه به افراد سخن بگویند از ضرب‌المثل‌ها استفاده می‌کنند و گاهی نیز به دلیل تأثیرگذاری ضرب‌المثل، از آن برای تئبه و آگاهی‌بخشی استفاده می‌کنند و البته تأثیر ضرب‌المثل‌ها از سخنان مستقیم بیشتر است.

پس از بررسی ضرب‌المثل‌ها این نتیجه به دست آمد که بیشتر ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی به مهارت‌های ارتباطی و ایجاد تفکر نقادانه، حل مسئله و خودآگاهی می‌پردازند و کمتر به تفکر خلاق و تصمیم‌گیری پرداخته‌اند. در ضرب‌المثل‌های بررسی شده این نتیجه به دست آمد که ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی بیشتر برای کنایه به افراد کاربرد دارند. البته ضرب‌المثل‌هایی که دارای مؤلفه‌ی مهارت‌های ارتباطی هستند بیشتر برای تئبه، آموزش و آگاهی‌بخشی به کار می‌روند و ضرب‌المثل‌هایی که دارای مؤلفه‌های تفکر نقادانه، حل مسئله و همدلی هستند بیشتر برای کنایه به افراد کاربرد دارند. ضرب‌المثل‌هایی که مؤلفه‌ی مدیریت هیجان در آن‌ها یافته شد، هم برای کنایه به افراد و هم برای آگاهی‌بخشی مورد استفاده قرار می‌گیرند.

پی‌نوشت‌ها

۱- در گذشته بین عشایر و اهالی روستاها معمول بود که مقداری از غذاهایی که می‌پختند، مخصوصاً غذاهایی که دیگران توان تهیه‌ی آن را نداشتند، به تناسب نیاز هر خانواده، در کاسه‌ای می‌ریختند و در اختیار همسایگان قرار می‌دادند. غالباً مقدار این غذا اندک بود و برای سیر شدن همه‌ی اعضای خانواده کفایت نمی‌کرد. به این نوع غذا اصطلاحاً «کاسه‌بهره» می‌گفتند.

۲- برای شخم‌زدن زمین از از دو گاو نر استفاده می‌شد. این دو گاو می‌بایست از نظر قدرت و هیكل متناسب و تقریباً هم‌توان باشند. اگر زمینی که آن را با این جفت گاو شخم می‌زدند، سفت و محکم بود، معمولاً گاو ضعیف‌تر توان کشیدن خیش (گاوآهن) را نداشت و نظم را به هم می‌زد. گاو دیگر عادتاً احساس می‌کرد که جفتش توان ندارد و تلاش می‌نمود این ناتوانی را جبران کند اما راه به جایی نمی‌برد و با حرکتی که انجام می‌داد گویی می‌خواست به شخم‌زننده تفهیم کند که گناه این کار به گردن جفت اوست.

سپاسگزاری

در پایان از جناب آقای فردین امیریان که به دلیل موجود نبودن کتاب‌ها در انتشارات، در زمینه‌ی ارسال آثار و جمع‌آوری ضرب‌المثل‌ها ما را یاری کردند، کمال تشکر را داریم.

منابع

- امیریان، فریدون (۱۳۹۱). گلچینی از ضرب‌المثل‌های بویراحمدی. تهران: زیتون سبز.
- امیریان، فریدون (۱۳۹۲). گوشه‌هایی از فرهنگ مردم بویراحمد. سی‌سخت: فرهنگ مانا.
- امیریان، فریدون (۱۳۹۳). گلچینی از ضرب‌المثل‌های کهکیلویه و بویراحمد. سی‌سخت: فرهنگ مانا.
- بهمنیار، احمد (۱۳۸۱). داستان نامه بهمنیاری. به کوشش فریدون بهمنیار. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- چراغی، مونا، و ابراهیمی، مریم (۱۳۹۷). تحلیل روانشناختی رابطه والدفرزندی در ضرب‌المثل‌های ایرانی. خانواده‌پژوهی، ۱۴ (۳)، ۳۸۳-۴۱۰.
- حریری، فیروز (۱۳۶۸). امثال و حکم عربی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- حیدری، آرمان، ابتکاری، محمدحسین، و محقی، عبدالمجید (۱۳۹۶). وا‌کاوی مفهوم زن در ضرب‌المثل‌های لری با تأکید بر بعد نابرابری جنسیتی. فرهنگ و ادبیات عامه، ۵ (۱۷)، ۲۲۱-۱۹۵. doi: 20.1001.1.23454466.1396.5.17.3.9
- خالاصی، عباس، و عالی‌خانی، سیامک (۱۳۸۲). مدرسه مروج سلامت ویژه دبیران. تهران: دفتر پیشگیری معاونت تربیت بدنی و تندرستی وزارت آموزش و پرورش.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۸۸). فرهنگ بزرگ ضرب‌المثل‌های فارسی. جلد اول. تهران: انتشارات معین
- رزاقی، پرویز، زارعیان، حسن، امینیان، فاطمه، و فرهادی‌ثابت، عباسی (۱۳۹۰). مهارت ارتباط مؤثر. تهران: پیوند انجمن اولیا و مربیان.
- ژان‌کالوه، لویی (۱۳۷۹). درآمدی بر زبان‌شناسی اجتماعی. ترجمه محمدجعفر پوینده. تهران: نقش جهان.
- سبزعلی‌سنجانی، بتول (۱۳۸۴). آشنایی با برنامه آموزش مهارت‌های زندگی. مجله رشد، ۱(۹)، ۲۹-۲۱.
- شعبانی، بهرام (۱۳۹۹). بررسی تحلیلی آموزه‌های تعلیمی در ضرب‌المثل‌های لهجه جهرمی. ادبیات و زبان‌های محلی ایران زمین، ۶ (۴)، ۶۷-۹۱. doi: 10.30495/IRLL.2021.679657
- عسکری‌خانقاه، اصغر، و پورتنقی، رؤیا (۱۳۹۵). مطالعه فرهنگ لالایی، شعر و ضرب‌المثل در گویش قوم لر با تأکید بر نشانه‌های تفکیک جنسیت (مورد مطالعه: دو محله شهرستان بروجرد از

تحلیل ضرب‌المثل‌های لری بویراحمدی... (ص ۷۹-۱۰۵)-----سمیه رضایی و همکاران ۱۰۵

استان لرستان). مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۵ (۲)، ۳۴۴-

doi:10.22059/JISR.2016.59245 ۳۱۹

- قلوبی، حسن، امینیان، فاطمه، رزاقی، پرویز، زارعیان، حسن، و فرهادی ثابت، عباس (۱۳۹۰).
مهارت زندگی همدلی. تهران: پیوند انجمن اولیا و مربیان.

- کلینکه، کریس. ال (۱۳۸۱). مهارت‌های زندگی. ترجمه شهرام محمدخانی. تهران: اسپند هنر.

- گلشنی، فاطمه (۱۳۹۴). مبنای روان‌شناسی ضرب‌المثل‌های فارسی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد.

- محمدخانی، شهرام (۱۳۸۳). مهارت‌های حل مسئله و تصمیم‌گیری مؤثر ویژه والدین. تهران: طلوع
دانش.

- موتابی، فرشته، و محمدخانی، شهرام (۱۳۸۳). راهنمای آموزش مهارت‌های زندگی و روش‌های
آموزش آن. تهران: دفتر برنامه‌ریزی امور فرهنگی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش.

- موحد، مجید، عسکری چاوردی، محمدجواد، و یادعلی، زهرا (۱۳۹۱). تحلیل جامعه‌شناختی از
ضرب‌المثل‌های زنانه در شهرستان لامرد در استان فارس. زن در فرهنگ و هنر، ۴ (۲). ۱۰۱-۱۲۰.

doi: org/10.22059/jwica.2012.24755

- نوری قاسم‌آبادی، ربابه (۱۳۸۳). مهارت‌های تفکر نقادانه و تفکر خلاق. تهران: دفتر برنامه‌ریزی
امور فرهنگی و مشاوره وزارت آموزش و پرورش.

- همایی، جلال‌الدین (۱۳۷۴). معانی و بیان. به کوشش ماهدخت بانو همایی. تهران: نشر هما.

- Moreno, A. I. (2005), "an analysis of the cognitive dimension of proverbs in English and Spanish: the conceptual power of language reflecting popular believes". SCASE Journal of Theoretical Linguistics. 2 (1): 42-54. Also available at: <http://www.pulib.sk/skase/Volumes/JTL02/04.pdf>
- Unicef. (2003). *Which Skills are Life Skills?* Available at: WWW. Life Skills-Based Education.